

28

גליונות לעיון בפרשת השבוע
בעריכת נחמה ליבוביץ
שנת העשרים ושמונה

כ"ד י"ד - כ"ב

גל (תשכ"ט)

המשל הרביעי

א. תשובה

המשל הרביעי

המשל השלישי

ס"ו: נאום בלעם בנו בעור
ונאום הגבר שתום העין
ט"ז: נאום שומע אמרי אל
וידוע דעת עליון
טח: טדי יחזה
נפול וגלוי עינים

כ"ד ג': נאום בלעם בנו בעור
ונאום הגבר שתום העין
ד': נאום שומע אמרי אל
אשר מחזה טדי יחזה
נפול וגלוי עינים

- התוכל להסביר את ההבדל בין הפתיחה למשל השלישי ובין הפתיחה לרביעי?
- "נאום". הרכסים לבקעה:

שם במשקל "גבול", "כרוב" ופשמעו דבר אלוקים. ו"נאום בלעם" פירושו דבר אלוקים בפי בלעם. וכן כלם מבלי יוצא. ולא יתכן להשתמש בו בדברי חול כמס טרגיל בדברי פיטגים. ואף שבמצא פשט אחת בלשון משנה "וצומיתי לו" - אין מזה ראייה שהוא מבזרת "נאום", ואף אם הוא מבזרת, לשון חכמים הוא, אבל אינו מעולם לשון עברי. ופשט אחת נמצא בכתוב בפעולה ללעג וצחוק של גביאי שקר (ירש' כ"ג).
 "הלוקחים לשונם וינאמו נאום", שניהם ללעג על חרשעים, "הלוקחים לשונם", כאילו לשונם מדברת לקח, שהוא דבור מוטל ולמוך דעת, כמו (דב' ל"ב) "יערף כמטר לקחי", "וינאמו נאום" - פותחים כל שקריהם ב"נאום" כאילו הוא דבר אלוקים ונבואה. אבל אין משפטו להתפעל, לוטר "נאמו", "נאמתם", "נאמתה"...

- א) האם הגדרת בעל רכסים לבקעה את המלה "נאום" באה כאן לשבח או בלעם או לגנותו?
- ב) מה פירוש "לשון עברי" בדברי בעל רכסים לבקעה?
- ג) מה פירוש "אין משפטו להתפעל"?
- א) במה שונה בעל רכסים לבקעה בפירושו את הפסוק מירמיהו כ"ג מן הפירוש הטקובל?
- ה) הסבר כיצד אין הפסוק מתחלים ל"ו" "נאום שטע לרשע בקרב לבי" סותר את פירושו של בעל רכסים לבקעה?

3. "מחזה טדי". טו"ל:

טוואה העתידות בחזיונות ותלומות חזיונים מאל טדי...

- א מה תיקן טו"ל בפירושו, איך אפשר היה לחבין את פסוקו מבלעדי פירושו?

ב. י"ז - אראנו ולא פתח אשורנו ולא קרוב
דרך כוכב מיעקב וקם שבט מישאל

רלב"ג: ד"ה אראנו ולא פתח: ר"ל שאחר זמן רב יהיה זה לפי מה שזכר תחילה מטוב לא היה כי אם אחר זה כמו ארבע מאות שנה...

ד"ה אשורנו ולא קרוב: כפל הענין במלים שונות או הוא שב למח שזכר ממלך המשיח שיהיה אחר כן זמן ארוך אורך נפלא, והוא חיותו נכון ולזה שנה לשוננו משה שאמר תחילה "ולא פתח". כי כבר יצק על מה שיהיה אחר זמן קרוב שהוא "לא פתח", ולא יצק עליו שהוא "לא קרוב". ולזה חזר אמרו "ולא קרוב" על טרחק יותר עצום.

ד"ת דרך כוכב: רמז למלך המשיח שיגלו ויראו מעולותיו בקצות הארץ. ולזה המשילו לכוכב שהוא בגלגל ונראה לכל, לאורו גם כן על עליונותו ורוממותו. ועוד שטמו"שחכוכב יושפעו פעולות רבות בזה העולם מזולת סיפגש במתפעלים מסגו, כן יושפעו מהמשיח פעולות רבות בזולת פגישתו...

ד"ה וקם שבט: רמז לדוד, והנה קראו "שבט" שיכה בפגישתו וכן הענין במלחמות דוד. ואמר עליו "וקם" לחזרת שפעולותיו במלחמותיו לא יתפססו בקצות הארץ אבל יעמדו במקום וילחט בסביבותיו.
 ולפי טאמר לו טיוריעהו מה יעשה העם הזה לעמו באחרית הימים, הקדים לזכור תחילה שלחט דוד על טואב ואחר זה זכר במלחמת המשיח על כל הגוים, כי הם בני טמ...

(בלק חשכ"ט)

אברבנאל: ותמהתי מרש"י שפירש "ומחץ מאתי מואב" על דוד המלך שעשה מלחמה גדולה במואב, ופירש "וקרקר כל בני שת" על המלך המשיח; וכן פרשו הרעב"ם בסוף חבורו הגדול משנה תורה, ובתנו אט כן כל הפסוק הזה: לשעוריתם, כל שכן שמזמן בלעם עד דוד לא היו אלא כארבע מאות שנה ואיך יאמר על זה "אראנו ולא עתה אסורנו ולא קרוב" וקראו "באחרית הימים"?? ותנה למעלה בנבואה הסליסית דבר על שאול ואנא ופסטיאות ישראל טהיה ביפז דוד ולא קראו "אחרית הימים". ועוד: כי הנה דוד המלך לא קרקר כל בני שת, רק ביצח את אויביו סביביו; אבל כל זה באמת נאמר על מלך המשיח שדמה אותו לכוכב המסימי שזהרו וכבודו ומגלת מלכותו ומושליו בעולט כממשלת הכוכב על השפלים... הנח בימים ההם יקום מעצמו שבם מישור זמלכות ישראל, ואותו שבט סיקום הוא מלך המשיח...

* עיין עלון ההדרכה.

1. מנין במקרא למד רלב"ג את מספר השנים שבין בלעם לדוד (כארבע מאות שנה)?
2. לדעת רלב"ג אפשר לפרש את חציו הראשון של פ' י"ז כ"כפל הענין במליט שונות" או שלא ככפל ענין. הסבר את פירושו השני!
3. הסבר את המלים המסומנות בקו בדברי הרלב"ג.
4. מהי הראיה מן המקרא ש"יושפעו מן המשיח פעולות רמות בזולת פגישתה"? x
5. מהי הקושיה שאותה הוא סתרו בסוף דבריו (חלל מן "ולפי שאמר לו שיודיעהו...")?
6. במה סותר אברבנאל את דעת קודמיו?
7. במה סותר אברבנאל את דברי עצמו? וכיצד הגיע לסתירה זו? x x

ג. וקרקר כל בני שת.

העמק דבר: זה משיח, שיהרס הליכות כל בני שת; ואין הכוונה כל אומות העולם, אלא הן המה ביחוד עובדי אלילים. נאמר בני שת, היינו בדור אנוש, הוחל לקרוא בשם ה'. ובאר הרמב"ם בהלכות ע"ז פרק א' שאז טעו לחשוב כי עזב ה' את הארץ ומסר לכווכבים ומזלות, ומזה יצאה עבודת האלילים, וביא שמשחיה יהרס הליכות אלה והאלילים כליל יחלוף (ע' ישע' פרק ב').

השווה את דבריו אלה למת שפרש

שמות י"ז ט"ז ד"ה כתוב זאת זכרון... כי טחה אמה...

... אבל מתחילה יש לבאר גוף המאמר "כי טחה אמה את זכר עמלק", אם הכוונה למלכות עמלק, על מה קבעו חז"ל טעות זכירה זו לדורות, אחר שכבר נסחית מלכות הרשעה זו מן העולם? ואם אפילו יש איזה אנשים מדוע אומה זו בעולם - מה זה ענין? ואם הכוונה, שיהא נשכח שמו וזכרו, זה אי אפשר כלל, שהרי התורה נצחית והיא מזכרתו! אלא על כרחך הכוונה - תעודת עמלק בעולם, דה ברור שלא לחטט התורה עמלק עם ישראל, אשר בלי ספק לא בעולם ממנו, כי לא בגלל יוכל לו, והלא "מתעבר על ריב לא לו"!

אלא משום ש"ראשית גויים עמלק" (במדבר כ"ג) כדבר בלעם בעת חומץ עליו אור ויח תקודש, ועל כרחך אין הכוונה שהיא האומה היותר מוצלחת ומאושרת בעולם, - שהרי מעולם לא היה עמלק כי אם ממלכת שפלה - אלא הענין, דכמו שהיה מלחמת אמרפל וחבריו על אברהם, אבינו ביחוד (בראשית י"ד), * (כמו שנחבאר מדיק המקראות בספר בראשית), והוא משום שידעו, שעל ידו נעשה "עין משפט" - היינו להוריד השגחה עליונה על פי המעשים, כך מאז יצאו ישראל מצרים ומסכן היה לקבל את התורה, הרע (תהא בצירי) לאומות העולם ביותר ועמלק "ראשית גויים" טובא את החשגחה תכלית שבאה, והבטית הקב"ה כי תגיע שעה, שימחה זכר עמלק, היינו תכלית תעודתו, שתהיינה הליכות המבט חפשי בלי הסגחה לפי המעשים - זה הרצון יהיה נשכח מאומות העולם, "והיה ח' למלך על כל הארץ" וזה ימות המשיח שיגיע במחרה בימינו.

* עיין עלון הדרכה

1. מה הקו המשותף לשני פירושי אלה?
2. למח בקראו אומות העולם "בני שת" לפי דעתו? הידועה לך סיבה אחרת לכינוי זה?
3. איך מפרש בעל העמק דבר את הכינוי "ראשית גויים" הניתן לעמלק?

חשובות יש לשלוח לנחמה ליבוביץ ירוסלים קרית משה.